

Duurzaam ondernemen onder AEX-bedrijven

*Een studie naar maatschappelijk verantwoord ondernemen
onder beursgenoteerde ondernemingen in Nederland*

Dutch Sustainability Research

*Een onderzoeksrapport van Dutch Sustainability Research
Zeist, juni 2003. www.dsresearch.nl*

Christa Florschutz
Marcel Jeucken
Esther de Vet

Samenvatting

Duurzaam ondernemen staat internationaal bij steeds meer ondernemingen op de agenda. Om een beeld te krijgen van hoe grote ondernemingen in Nederland ten opzichte van elkaar presteren heeft Dutch Sustainability Research (DSR) de mate van duurzaam ondernemen onder AEX-bedrijven onderzocht. DSR is een onafhankelijk onderzoeksbureau dat feiten verzamelt en analyses maakt over de duurzaamheid van beursgenoteerde ondernemingen. DSR is een initiatief van Mees Pierson, PGGM en Triodos Bank. Als mede-initiatiefnemer en lid van 's werelds grootste onderzoeksnetwerk naar duurzaam ondernemen (SiRi, Sustainable Investment Research International), analyseert DSR de duurzaamheid van beursgenoteerde ondernemingen wereldwijd.

Het onderzoek naar de AEX-ondernemingen is gebaseerd op een rating-tool die door DSR is ontwikkeld. De rating levert een kwantitatieve beoordeling van ondernemingen ten opzichte van elkaar voor zes uiteenlopende duurzaamheidsthema's. Deze thema's zijn: werknemers, leveranciers en mensenrechten, samenleving, milieu, corporate governance en klanten. In de analyses worden per thema telkens vier dimensies betrokken: transparantie, beleid, managementprogramma's en prestaties. In de duurzaamheidsrating worden vervolgens per onderneming de resultaten met betrekking tot ruim 225 onderwerpen gekwantificeerd en gewogen. Het onderzoek betreft het jaar 2001 en is gebaseerd op informatie die in 2002 beschikbaar kwam. De informatie is afkomstig van de ondernemingen zelf, van NGO's en van diverse nieuwsbronnen.

Uit het onderzoek blijkt dat Shell het beste scoort en Gucci hekkensluiter is. De Nederlandse ondernemingen kunnen nog veel winst boeken als het gaat om het monitoren van de eigen prestaties. Er zijn maar weinig ondernemingen die gegevens over de resultaten van hun inspanningen op het terrein van duurzaamheid verzamelen en openbaar maken. Wat opvalt is dat in vier van de zes beoordeelde thema's het verschil tussen de hoogste en de laagste score groot is. De grootste verschillen, van bijna 70%, worden gevonden bij de thema's milieu en klanten. In beide gevallen geldt dat de topscoorders een geavanceerd milieu-

of kwaliteitssysteem hebben en daar transparant in zijn. De laagst scorende ondernemingen verstrekken geen informatie en beschikken niet over een publiekelijk beleid. Ook bij de thema's werknemers en leveranciers zijn de verschillen aanzienlijk. Dit wordt mede veroorzaakt door de geringe aandacht voor fundamentele arbeidsrechten en een weinig proactief personeelsbeleid. De verschillen tussen de AEX-ondernemingen op de thema's corporate governance en samenleving zijn minder groot. Qua corporate governance onderscheiden de meeste AEX-ondernemingen zich niet van elkaar. Bij het thema samenleving is dit eveneens het geval, wat samenhangt met het feit dat de meeste ondernemingen in relatieve zin (ten opzichte van ondernemingen buiten de AEX) niet of nauwelijks betrokken zijn bij controverses.

Om de duurzaamheidsprestaties van de AEX-ondernemingen in een breder perspectief te plaatsen, is het landengemiddelde van 285 Europese ondernemingen uit de FTSE Europe index met elkaar vergeleken. De Nederlandse ondernemingen scoren gemiddeld een tweede plaats, na Zwitserse ondernemingen. Hekkensluiter zijn de Italiaanse ondernemingen. De Nederlandse ondernemingen scoren vooral goed op het thema samenleving. Minder goed scoren zij op de thema's milieu, leveranciers en klanten.

Inhoud

5	Inleiding
7	Totaalscore
8	Werknemers
9	Leveranciers en mensenrechten
10	Samenleving
11	Milieu
13	Corporate governance
15	Klanten
16	De prestaties van de Nederlandse ondernemingen in Europees perspectief
18	Conclusie
19	Dutch Sustainability Research

Inleiding

Duurzaam ondernemen staat internationaal bij steeds meer ondernemingen op de agenda. Om een beeld te krijgen van hoe grote ondernemingen in Nederland ten opzichte van elkaar presteren heeft Dutch Sustainability Research (DSR) de mate van duurzaam ondernemen onder AEX-ondernemingen onderzocht¹. Dit onderzoeksrapport geeft een overzicht van de belangrijkste bevindingen. Het is het eerste rapport in een reeks van jaarlijkse publicaties van DSR over de mate van duurzaamheid onder beursgenoteerde ondernemingen in Nederland.

Het onderzoek is gebaseerd op een rating-tool die door DSR is ontwikkeld. De rating resulteert in een kwantitatieve beoordeling van ondernemingen ten opzichte van elkaar voor uiteenlopende duurzaamheidsthema's. De ratings zijn gebaseerd op bedrijfsprofielen. In deze bedrijfsprofielen wordt een onderscheid gemaakt in een zestal thema's waarin de mate van duurzaamheid van een onderneming tot uitdrukking komt:

1. werknemers;
2. leveranciers en mensenrechten;
3. samenleving;
4. milieu;
5. corporate governance;
6. klanten.

In de analyses worden per thema telkens vier dimensies betrokken:

1. transparantie;
2. beleid;
3. managementprogramma's;
4. prestaties.

In de duurzaamheidsrating worden vervolgens de resultaten per onderneming met betrekking tot ruim 225 onderwerpen gekwantificeerd en gewogen. Het onderzoek betreft het jaar 2001 en is gebaseerd op informatie die in 2002 beschikbaar kwam. In de bijlage worden de methodiek en de werkwijze van DSR nader uiteengezet.

De rating-tool is ontwikkeld om input te leveren aan duurzame beleggers, waaronder institutionele beleggers. Binnen de wereld van duurzaam beleggen kunnen vier strategieën voor de selectie van ondernemingen onderscheiden worden:

1. uitsluitende criteria (bijvoorbeeld geen tabak);
2. positieve criteria (bijvoorbeeld windenergie);
3. relatieve criteria (best-of-class/universe);
4. 'engagement' (aandeelhouderactivisme).

Binnen deze strategieën kunnen meer of minder stringente benaderingen gekozen worden. De meeste Nederlandse duurzame beleggingsfondsen hanteren een combinatie van uitsluitende en relatieve criteria.

Dit onderzoeksrapport gaat uit van een relatieve vergelijking. Dit is een zogenoemde 'best-of-universe' aanpak. Hierbij worden ondernemingen binnen een bepaald universum met elkaar vergeleken op zes duurzaamheidsthema's. Om ondernemingen uit verschillende sectoren met elkaar te kunnen vergelijken dienen in de rating sectorcorrecties doorgevoerd te worden. In de resultaten in deze studie heeft dit plaatsgevonden. Daarnaast zijn correcties toegepast voor de landen waarin een onderneming actief is. Vraagstukken omtrent mensenrechten zijn bijvoorbeeld meer relevant voor een onderneming dat in China actief is dan voor een onderneming dat uitsluitend in Nederland actief is. Deze sector- en landencorrecties zijn uitsluitend toegepast voor de totaalscore per onderneming (en niet op themaniveau).

Alhoewel een duurzaam beleggingsbeleid van een individuele belegger, een institutionele partij of van een duurzaam beleggingsfonds gebaseerd kan zijn op alleen relatieve criteria, wordt dit in de praktijk veelal aangevuld met uitsluitende criteria (controverses). In dit onderzoeksrapport worden controverses meegenomen in relatieve zin. Dergelijke (en additionele) controverses kunnen

---

¹ In dit rapport wordt uitgegaan van 24 van de 25 ondernemingen die per 1 maart 2003 in de AEX opgenomen waren. De onderneming Van der Moolen werd niet meegenomen omdat dit qua bedrijfsactiviteiten te sterk afwijkt van de overige ondernemingen. Voor het recent gefuseerde Logica CMG werden de gegevens van de grootste partner, Logica, gebruikt.

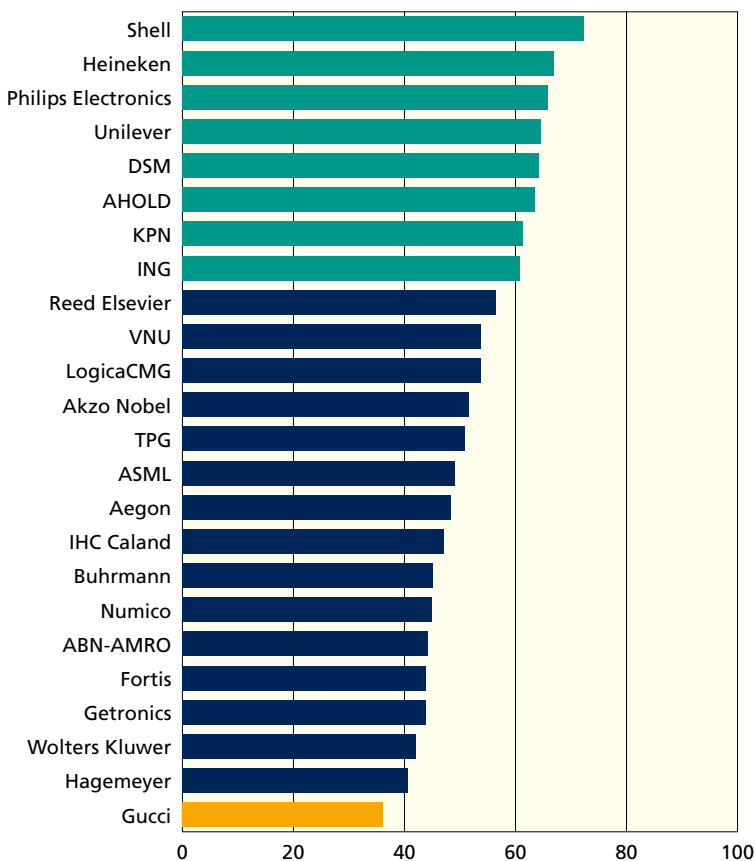
ook als uitsluitende criteria gehanteerd worden. Hiertoe zijn aanvullende analyses nodig die per duurzame belegger zullen verschillen. Ook relatieve criteria en de gewichten die daaraan toegekend worden kunnen per duurzame belegger verschillen. De resultaten in dit onderzoek zijn gebaseerd op de brede ervaring van DSR met verschillende klanten en stakeholders. De gehanteerde criteria en gewichten zijn door DSR uit deze brede ervaring gedestilleerd en zijn een soort gemiddelde van de normen en waarden die door verschillende klanten toegepast worden.

In de navolgende hoofdstukken worden de prestaties van de Nederlandse ondernemingen beschreven. Pagina 7 beschrijft eerst de totaalscore van de AEX-ondernemingen. Vervolgens worden de prestaties van deze ondernemingen op de zes afzonderlijke thema's nader geanalyseerd. Tenslotte worden op pagina 16 en 17 de totaalscore en de score per thema van de Nederlandse ondernemingen in Europees verband vergeleken.

Totaalscore

Figuur 1 geeft de totale score van de grootste Nederlandse ondernemingen weer. De totaalscore is uitgezet als een percentage van het totaal aantal punten dat een onderneming in de rating kan krijgen. In de resultaten is een onderverdeling in vijf klassen van steeds 20% aangebracht. De afzonderlijke klassen hebben verschillende kleuren.

Figuur 1. Duurzaam ondernemen: de prestaties van AEX-bedrijven

Shell boekt de hoogste score. Gezien de aard van de bedrijfsactiviteiten is dit een opvallend resultaat, zeker ook omdat deze onderneming op tal van fronten wordt bekritiseerd, onder andere op het gebied van milieu en het schenden van mensenrechten. Deze relatief hoge score is met name het gevolg van het feit dat de onderneming heeft geleerd goed te luisteren naar zijn aandeelhouders en andere belanghebbenden. Shell heeft voor alle zes de thema's die hier in beschouwing worden genomen beleid opgesteld. Shell heeft voor de meeste thema's een managementsysteem en uitvoeringsprogramma's, is transparant in zijn

rapportage en communicatie en verzamelt en publiceert op tal van terreinen cijfers over de eigen prestatie.

De verschillen tussen de AEX-ondernemingen zijn groot. Tegenover Shell als topscorer met 72% van het maximaal aantal punten staat Gucci met slechts 36%. Gucci blijft op alle terreinen achter. Maatschappelijke verantwoordelijkheid staat bij Gucci niet op de agenda: de onderneming kiest voor een reactieve opstelling en gaat niet verder dan wat de wet voorschrijft. Daarmee blijft Gucci ook achter in de algemene tendens dat steeds meer ondernemingen actief aan de slag gaan met duurzaam ondernemen. Als eerste stap wordt doorgaans beleid geformuleerd of een gedragscode opgesteld.

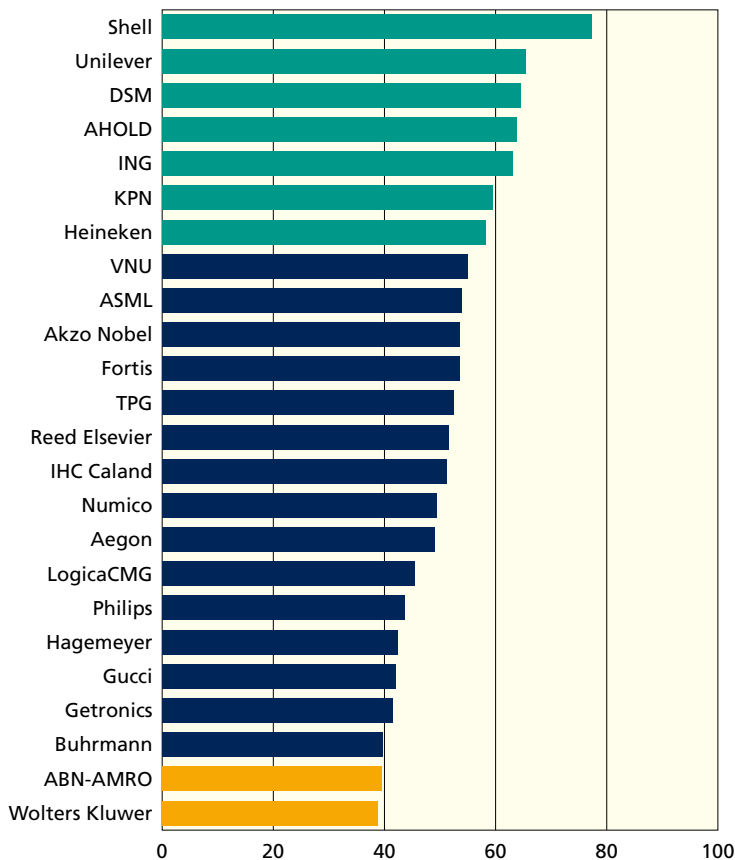
Een andere ontwikkeling is die van afzonderlijke verslagen over de thema's van duurzaam ondernemen naar de integratie van deze verslagen in een duurzaamheidsverslag. Na de oorspronkelijke focus op arbeidsomstandigheden en milieu is er toenemende aandacht voor andere duurzaamheidsthema's. Meest recente ontwikkeling op dit gebied is het Sustainability Report 2002 van Philips dat als eerste van de AEX-ondernemingen in Nederland een GRI (Global Reporting Initiative) checklist als bijlage heeft. De Nederlandse ondernemingen kunnen nog veel winst boeken waar het gaat om het monitoren van de eigen prestaties. Er zijn maar weinig ondernemingen die gegevens over de resultaten van hun inspanningen verzamelen en openbaar maken.

Werknemers

Shell springt er in het thema werknemers uit met een hoge score van 77% van het maximaal aantal punten. De onderneming blinkt uit in vrijwel alle aspecten binnen dit thema en geeft daarover ook uitvoerig informatie in een apart duurzaamheidsverslag, op de website en in het financieel jaarverslag. Het bedrijf beschikt als één van de weinige over een breed scala aan werknemersgegevens, zowel kwantitatief als kwalitatief.

De ondernemingen met de laagste scores zijn weinig transparant: zij verstrekken weinig informatie over hun personeelsbeleid en -management. Vaak beperken zij zich tot een paragraaf in het financieel jaarverslag of tot gegevens over de Nederlandse bedrijfs-onderdelen. Dit laatste geldt bijvoorbeeld voor ABN-AMRO. Omdat minder dan 50% van de werknemers in Nederland werkzaam is, wordt dit als niet representatief voor de hele onderneming beschouwd.

Figuur 2. Werknemers: de prestaties van AEX-bedrijven

PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

Dat een onderneming op personeelsgebied goed scoort in transparantie, beleid en management wil niet automatisch zeggen dat het zijn werknemers ook tegemoet komt op het vlak van ontwikkeling en persoonlijke omstandigheden. Heel andere bedrijven treden op de voorgrond waar het gaat om een goed arbeidsvoorwaardenbeleid. Zo bieden ABN-AMRO en ING hun werknemers in Nederland het meest uitgebreide pakket om werk en privé-leven zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Akzo Nobel en ASML onderscheiden zich doordat ze medewerkers mogelijkheden bieden om deel te nemen in de onderneming via een optieplan en omdat ze een plan voor winstdeling hebben. Opvallend is dat geen enkele onderneming eruit springt waar het gaat om training.

ARBEIDSRECHTEN

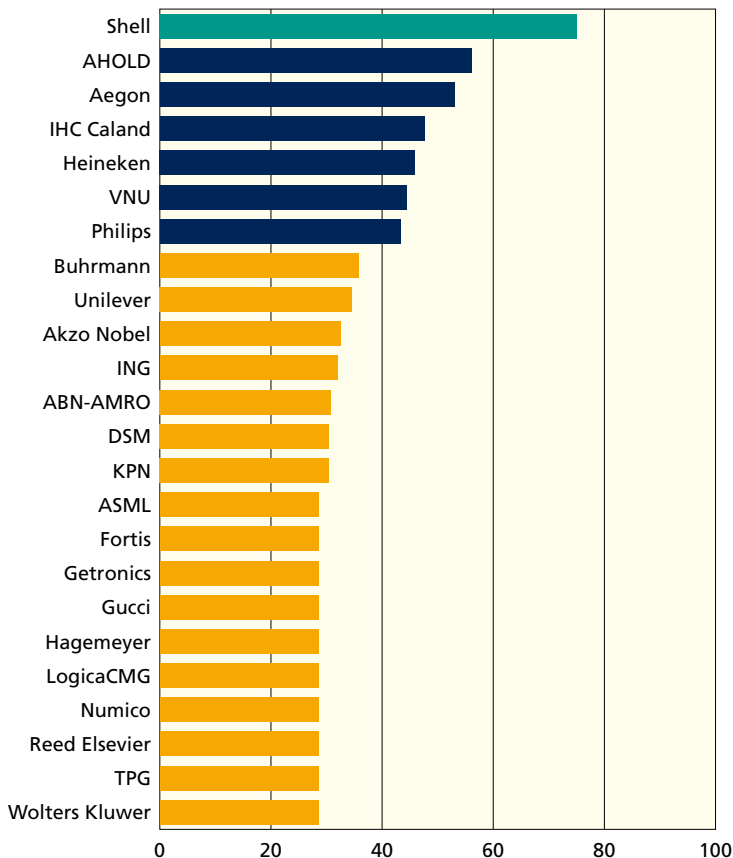
Onderdeel van het thema werknemers zijn ook de arbeidsrechten, vooral relevant voor ondernemingen die in ontwikkelingslanden opereren. Het gaat daarbij om discriminatie en diversiteit, kinderarbeid, vrijheid van vereniging, beloning, dwangarbeid en maximale werktijd. Slechts twee bedrijven hebben beleid op al deze arbeidsrechten: Ahold en Shell. DSM spreekt zich als enige uit over vijf van de zes rechten. Beleid op het gebied van discriminatie komt het meeste voor, namelijk bij 18 van de 24 ondernemingen. Opvallend is dat een internationaal opererende onderneming als Philips begin 2002 nog nauwelijks beleid op het gebied van arbeidsrechten had ontwikkeld. Inmiddels is de onderneming bezig met een inhaalslag.

Leveranciers en mensenrechten

Het thema leveranciers en mensenrechten ligt in het verlengde van het thema werknemers. In dit onderdeel van het onderzoek wordt bekeken of ondernemingen eisen stellen aan de manier waarop leveranciers met hun werknemers omgaan.

Figuur 3. Leveranciers en mensenrechten: de prestaties van AEX-bedrijven

Kijken we naar de score van de AEX-ondernemingen, dan valt onmiddellijk op dat de laatste tien ondernemingen allemaal hetzelfde puntenaantal krijgen. Deze punten verdienen ze omdat ze niet betrokken zijn in controverses rond leveranciers en mensenrechten. Voor het overige besteden deze ondernemingen op geen enkele manier aandacht aan dit thema.

GEDRAGSCODE

De twee ondernemingen die een iets hogere score ontvangen, KPN en DSM, hebben wel een algemeen beleid of gedragscode waarin is opgenomen dat ze mensenrechten belangrijk vinden en alleen zaken doen met ondernemingen die hun medewerkers met respect

behandelen. Maar er worden verder geen eisen gesteld aan deze leveranciers, bijvoorbeeld dat ze voldoen aan de basisrechten voor werknemers volgens de code van de International Labour Organisation (gezondheid en veiligheid, werktijden en beloning, vrijheid van vereniging, kinderarbeid, dwangarbeid, discriminatie). Het beleid wordt verder ook niet vertaald in een concrete aanpak.

In totaal hebben negen ondernemingen beleid geformuleerd dat gericht is op mensenrechten bij leveranciers. Shell en vnu springen eruit. Shell onderschrijft verschillende codes en conventies waarin de rechten voor werknemers zijn opgenomen, waaronder de eerder genoemde ILO-code, de OECD-richtlijn voor multinationals en de door de VN ontwikkelde Global Compact voor duurzaam ondernemen. vnu onderschrijft de OECD, maar beleid en managementsysteem zijn nog in ontwikkeling. Vandaar dat deze laatste onderneming op de onderdelen management en transparantie veel lager scoort.

Het managementsysteem is bij Shell het beste ontwikkeld. De onderneming heeft de verantwoordelijkheid voor leveranciers en mensenrechten bij het hoger kader gelegd en verzekert zich er met behulp van controle door derden van dat leveranciers de regels naleven.

TRANSPARANTIE

Ook waar het gaat om transparantie staat Shell bovenaan. Ahold en IHC Caland delen de tweede plaats. Alledrie de ondernemingen besteden in hun rapportage aandacht aan leveranciers en mensenrechten. Shell onderscheidt zich omdat het ook op de website ruimte heeft gemaakt voor het onderwerp en bovendien kwantitatieve gegevens verstrekt.

CERTIFICERING

Aandacht voor sociale certificering bij leveranciers is nog maar beperkt: alleen Ahold heeft één of meer gecertificeerde leveranciers.

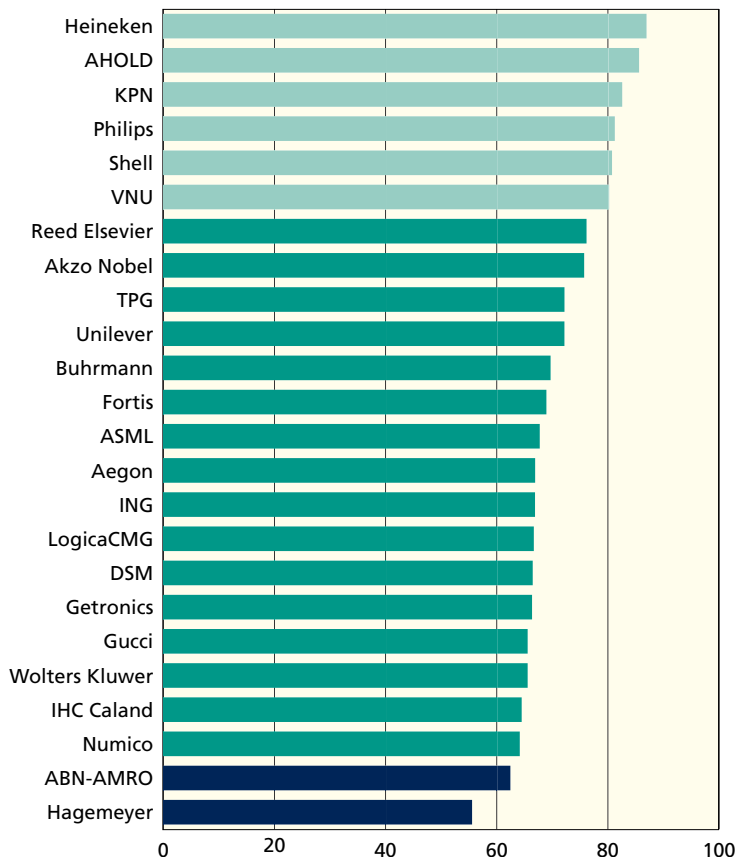
Samenleving

Binnen het thema samenleving wordt onderscheid gemaakt tussen de positieve en negatieve invloed van een onderneming op de samenleving.

POSITIEVE INVLOED

Tot de positieve invloed behoren de bijdragen van een onderneming aan initiatieven die maatschappelijke vooruitgang stimuleren, zoals onderwijsprojecten, projecten in de gezondheidszorg of integratieprojecten. Een onderneming kan hierbij geld doneren of goederen of tijd van werknemers beschikbaar stellen. Het merendeel van de AEX-ondernemingen scoort op dit onderdeel neutraal tot zeer slecht. Elf bedrijven hebben een officieel beleid opgesteld over de liefdadigheidsactiviteiten waarin uitgelegd wordt wat de belangrijkste doelstellingen en aandachtsgebieden zijn. Zeven ondernemingen (Shell, Akzo Nobel, Numico, Heineken, ASML, Aegon en Fortis) hebben een onafhankelijke stichting opgericht die de charitatieve activiteiten coördineert.

Figuur 4. Samenleving: de prestaties van AEX-bedrijven

Royale begunstigers van de samenleving zijn KPN, Akzo Nobel en VNU: zij besteedden in 2001 een of meer procent van de brutowinst hieraan. Shell en Unilever volgen met een meer bescheiden percentage, dat tussen een half en één procent van de brutowinst ligt.

NEGATIEVE INVLOED

Een onderneming kan een negatieve invloed op de samenleving hebben door betrokkenheid in controverses, bijvoorbeeld op het gebied van corruptie, schending van mensenrechten, boekhoudkundige onregelmatigheden en overtredingen op het gebied van wetgeving, codes en conventies. De AEX-ondernemingen scoren hoog door een geringe betrokkenheid in dergelijke controverses.

Twintig AEX-ondernemingen hebben beleid ontwikkeld om corruptie en omkoping te voorkomen. De helft van deze ondernemingen heeft daarnaast ook programma's ontwikkeld die werknemers voorlichten over deze misstanden. Sommige ondernemingen zijn gevestigd in landen waarvan onafhankelijke NGO's (Niet-Gouvernementele Organisaties) regelmatige schendingen van mensenrechten rapporteren. In totaal hebben zes ondernemingen (IHC Caland, KPN, Shell, Ahold, Numico en Heineken) een beleid opgesteld ten behoeve van hun activiteiten in deze 'gevoelige landen'. Opmerkelijk is dat IHC Caland nog steeds operationeel is in Birma. Andere Nederlandse ondernemingen hebben, na herhaaldelijk acties van maatschappelijke groeperingen zoals het Birma centrum en vakbonden, zich teruggetrokken uit Birma omdat het regime op grote schaal de mensenrechten schendt.

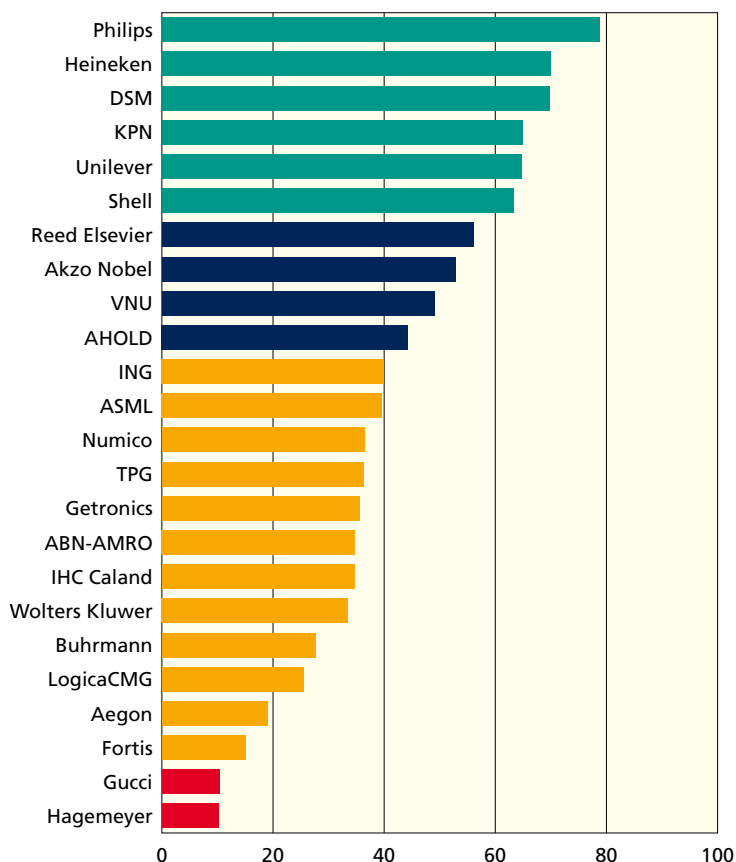
Milieu

Het thema milieu heeft vergeleken met de andere thema's in deze publicatie een lange historie. Al in de jaren '60 en '70 gaf de overheid aanzet voor milieubeleid bij ondernemingen. Wat dan ook opvalt is dat dit niet terugkomt in de scores van de AEX-ondernemingen: maar zes ondernemingen presteren goed. Ook valt de grote spreiding in scores op: 10% voor de laagste twee tegenover bijna 80% voor de hoogste score.

MILIEUBELEID

Sommige ondernemingen, waaronder de twee laagst scorende bedrijven Hagemeyer en Gucci, beschikken niet over een publiekelijk milieubeleid. Ook Fortis, dat met name diensten verleent aan klanten en daarmee relatief weinig milieubelasting veroorzaakt, heeft geen milieubeleid. Opmerkelijk is echter dat concurrenten van deze onderneming, ING en ABN-AMRO, wel een milieubeleid hebben. De ondernemingen zonder milieubeleid scoren op alle milieuaspecten laag, een teken dat zij het onderwerp milieu tot nu toe weinig prioriteit geven.

Figuur 5. Milieu: de prestaties van AEX-bedrijven

IMPLEMENTATIE

Management en organisatie van de milieuzorg zijn met name bij Philips, KPN en Unilever goed geregeld. Milieuzorg wordt in deze ondernemingen vanuit directieniveau aangestuurd.

Aan de hand van enkele onderscheidende onderwerpen kan worden geïllustreerd welke prestatie de topondernemingen op het gebied van milieu leveren:

- publicatie van concrete kwantitatieve doelstellingen in het duurzaamheidsverslag; door publicatie van zowel milieudoelstellingen als behaalde prestaties kan een breed publiek een inschatting maken over de vorderingen op milieugebied; deze transparantie maakt tevens een inhoudelijke dialoog mogelijk tussen de onderneming en de samenleving;
- publicatie van het percentage vestigingen van een onderneming met een milieucertificaat;
- controle van de juistheid en volledigheid van de informatie in het duurzaamheidsverslag door een derde partij.

Vier ondernemingen voldoen aan alledrie deze punten: Philips, Heineken, DSM en Shell.

De helft van de AEX-ondernemingen hebben milieuprogramma's in huis om emissies naar lucht, water en bodem te beperken, water- en energieverbruik te registreren en te verminderen, geproduceerd afval te verminderen, hergebruik te stimuleren en efficiënte transportwijzen te promoten. Wat opvalt is dat alle ondernemingen matig scoren op het gebied van afval en hergebruik, één van de oudste thema's binnen het overheidsbeleid. Alleen Philips heeft een milieuprogramma waarin grondstoffenverbruik, vermindering van afvalproductie en recycling geïntegreerd zijn. Een interessant gegeven is dat Aegon, met een lage eindscore, in de USA een programma heeft gestart dat carpoolen stimuleert.

VERSLAGLEGGING

In totaal publiceren tien ondernemingen uit de AEX een apart milieujaarverslag. Opmerkelijk is dat dit relatief veel voedingsmiddelenconcerns betreft. Een verklaring hiervoor is dat deze ondernemingen het productieproces nauwkeurig beheren om de voedselveiligheid aan

consumenten te kunnen garanderen. In het proces van controle, meten en rapporteren bestaat veel overlap tussen milieubeleid en kwaliteitsmanagement. Opvallend is dat Numico in dit rijtje ontbreekt.

KANTTEKENING

Alhoewel ondernemingen zoals Shell, DSM en Heineken relatief hoog scoren op het onderwerp milieu, moet er toch een kanttekening gemaakt worden. Diverse ondernemingen worden herhaaldelijk door uiteenlopende maatschappelijke belangengroeperingen geconfronteerd met hun handelen in ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Zo was Heineken in 2000 in opspraak omdat ongezuiverd afvalwater voor

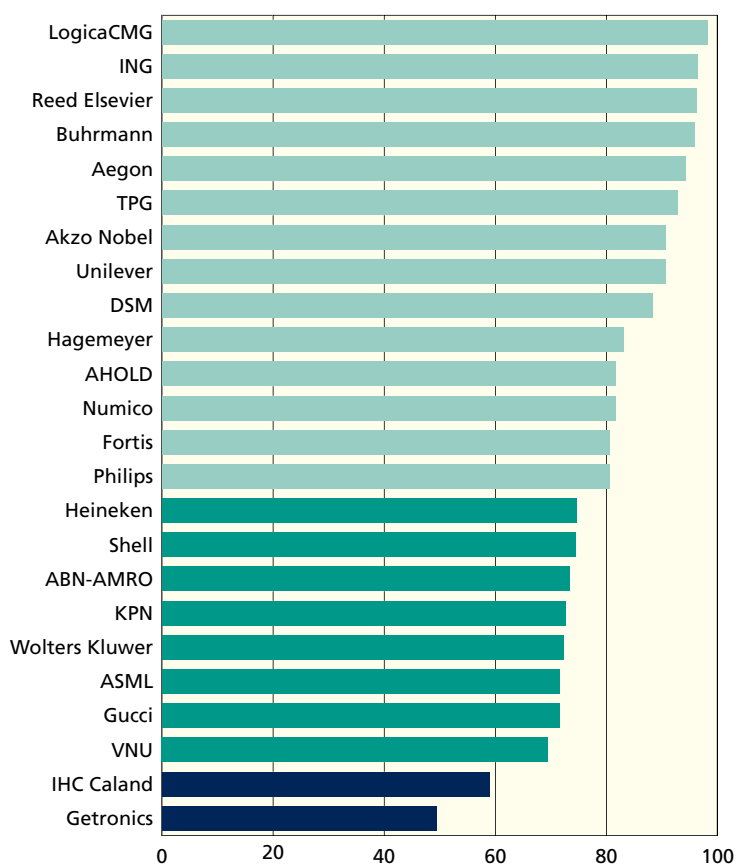
overlast zorgde voor de lokale bevolking in Nigeria. In 2001 betaalde Shell 1,4 miljoen euro aan boetes na overtredingen van milieuwet- en regelgeving. In 2001 lekte benzine in het proceswater bij een fabriek van DSM, waardoor storingen optraden in de zuiveringsfabriek en ongezuiverd water in de Maas terecht kwam. Deze incidenten geven aan dat uitgebreide milieuzorg geen garantie is dat alle productieprocessen optimaal beheerd worden. Overigens moet daarbij worden opgemerkt dat ondernemingen steeds vaker bij controverses een zo groot mogelijke openheid betrachten, wat als positief kan worden aangemerkt vanuit het perspectief van duurzaamheid.

Corporate governance

De ontwikkelingen op het gebied van corporate governance volgen elkaar snel op. De nieuwste ontwikkeling is dat de Commissie-Tabaksblad werd geïnstalleerd, die in 2003 een code voor corporate governance zal publiceren, voortbouwend op de aanbevelingen van de Commissie Peters in 1997. Deze code zal waarschijnlijk in de wet worden verankerd.

De gegevens die in dit onderzoek werden gebruikt stammen uit 2001. Uit recent onderzoek van DSR is gebleken dat er inmiddels enkele structurele veranderingen zijn opgetreden rondom het thema corporate governance in Nederland. Zo zijn ondernemingen vanaf 2003 verplicht om de individuele beloningen aan bestuurders te vermelden. Daarnaast hebben een aantal ondernemingen hun corporate governance structuur aangepast, waardoor de invloed van aandeelhouders is toegenomen. Deze veranderingen zijn niet opgenomen in figuur 6 en de analyse.

Figuur 6. Corporate governance: de prestaties van AEX-bedrijven

Voor het thema corporate governance wordt in de rating naar een beperkt aantal aspecten gekeken:

1. de beloning van bestuurders;
2. de bestuursstructuur van de onderneming
3. de rechten van aandeelhouders.

Uit figuur 6 blijkt dat de scores van de AEX-bedrijven relatief dicht bij elkaar liggen. Een mogelijke verklaring voor de hoge scores van de onderzochte ondernemingen is het feit dat de AEX-bedrijven anticiperen op Nederlandse wetgeving die in 2003 ingevoerd zal worden. Duidelijke achterblijvers zijn IHC Caland en Getronics.

BELONING VAN BESTUURDERS

In de in het jaarverslag over 2001 gepubliceerde verslagen meldde 80% van de AEX ondernemingen al de individuele topsalarissen van de bestuurders. Uitzonderingen waren IHC Caland, KPN, Getronics en ASML. Dertien van de 24 AEX ondernemingen beschreven het beloningsbeleid in het jaarverslag. Vrijwel alle onderzochte ondernemingen beschikten over een bezoldigingscommissie die de hoogte van de beloningen vaststelt. Enkele uitzonderingen zijn Heineken, VNU, IHC Caland en Getronics.

BESTUURSSTRUCTUUR

Om het bestuur op een verantwoorde en transparante wijze te laten verlopen kan de onderneming een aantal maatregelen doorvoeren die ook staan beschreven in de aanbevelingen van de Commissie Peters. Circa 75% van de AEX-ondernemingen beschrijft de corporate governance structuur of praktijk in het jaarverslag. Daarnaast beschikt 67% van de AEX-bedrijven over drie commissies: een audit-commissie (controleert de financiële verslaglegging van een onderneming), een benoemingscommissie (stelt nieuwe leden voor de Raad van Bestuur voor) en een bezoldigingscommissie. Deze commissies, waarin over het algemeen leden van de Raad van Commissarissen plaatsnemen, geven onafhankelijk advies en nemen besluiten over onderwerpen waar belangenverstrengeling zou kunnen optreden als de leden van de Raad van Bestuur hierover zouden meebeslissen. Vrijwel alle onder-

nemingen hebben de functies van algemeen directeur en voorzitter van de Raad van Bestuur gescheiden, zodat de Raad van Bestuur de taken op een meer effectievere wijze kan uitvoeren. Een uitzondering is Unilever waar de algemene directeur ook de Raad van Bestuur leidt.

AANDEELHOUDERSRECHTEN

Meer dan de helft van de AEX-ondernemingen brengt aandelen uit, waaraan speciale rechten zijn verbonden, zoals bijvoorbeeld prioriteitsaandelen en sommige typen preferente aandelen. Deze geven de houder in vergelijking met gewone aandeelhouders extra privileges zoals het stemmen over benoemingen of veranderingen van de statuten.

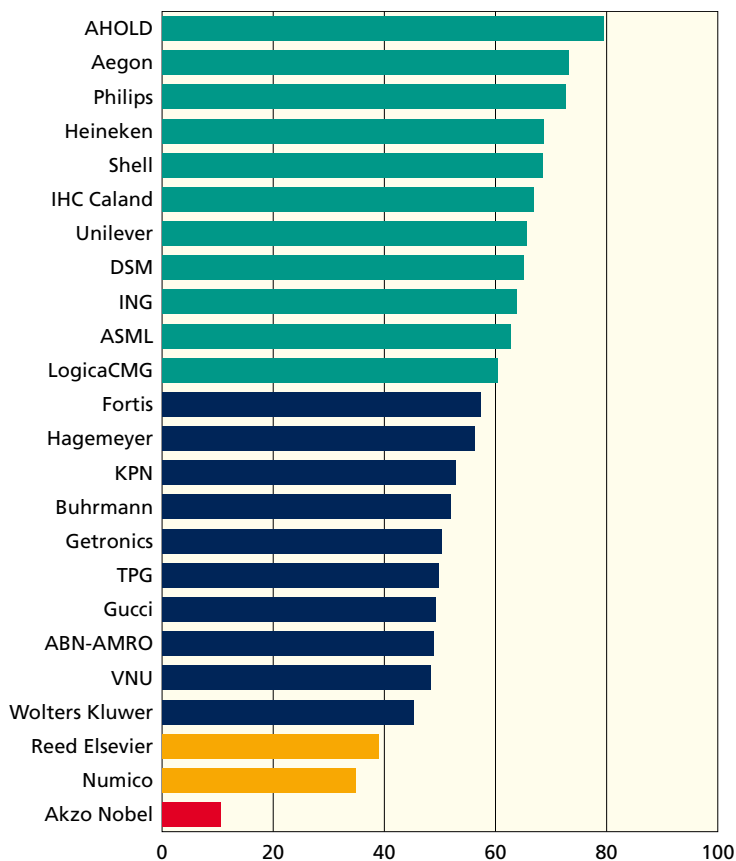
De Nederlandse ondernemingen scoren relatief hoog op het thema corporate governance. In Europees verband (zie figuur 9 op pagina 17)

valt op dat ondernemingen in andere Europese landen ook gemiddeld hoog scoren op dit thema. Dit wijkt af van populaire ideeën over corporate governance. Deze afwijking hangt samen met het feit dat de internationale discussies over corporate governance nog volop gevoerd worden en recentelijk sterk in de belangstelling zijn komen te staan en dat dit onderzoek uitgaat van de stand van deze discussies in 2001. Uit het onderliggende onderzoek is gebleken dat de onderzochte ondernemingen de in 2001 meest relevante aspecten grosso modo goed hebben opgepakt. Nieuwe ideeën over minimale corporate governance standaarden zullen in vervolgonderzoek worden verwerkt, zoals de onafhankelijkheid van bestuurders en de hoogte van de beloningen van topbestuurders. De goede score van Nederlandse ondernemingen kan daarom volgend jaar wellicht geheel anders uitvallen.

Klanten

Bij de beoordeling van de prestatie ten aanzien van klanten wordt met name gekeken naar productkwaliteit en klanttevredenheid. In de totaalscore voor het thema klanten springen twee ondernemingen eruit: AHOLD dat de beste prestatie levert en Akzo Nobel dat de minste prestatie levert. Het verschil tussen beide ondernemingen bedraagt bijna 70%.

Figuur 7. Klanten: de prestaties van AEX-bedrijven

PRODUCTKWALITEIT

Er zijn op het gebied van productkwaliteit en -veiligheid grote verschillen tussen de AEX-bedrijven. Zestien ondernemingen hebben beleid geformuleerd. Voor zeven ondernemingen heeft dit beleid betrekking op productkwaliteit en -veiligheid.

Elf ondernemingen geven in meer of mindere mate openheid over hun kwaliteitszorg: aanwezigheid van een programma, beschrijving van het systeem en/of publicatie van kwantitatieve data. Maar drie ondernemingen hebben

voor meer dan 75% van hun bedrijfslocaties een kwaliteitscertificaat behaald, waaronder Unilever. Unilever levert de beste prestatie op het gebied van productkwaliteit en -veiligheid. De onderneming heeft een volledig kwaliteitszorgsysteem, inclusief certificering voor alle bedrijfs-ondere delen. Akzo Nobel, dat onder aan de lijst staat, verstrekt geen informatie over kwaliteitszorg, maar heeft wel gecertificeerde bedrijfslocaties. De slechte prestatie van deze onderneming wordt versterkt door de betrokkenheid bij tal van controverses, onder andere met betrekking tot prijsafspraken, onveiligheid van producten en marketingpraktijken.

KLANTTEVREDENHEID

Klanttevredenheid krijgt weinig aandacht bij de ondernemingen: het merendeel heeft een slechte tot zeer slechte score. Maar tien ondernemingen hebben beleid op het gebied van klanttevredenheid dat op de hele onderneming van toepassing is. Geen enkele onderneming verstrekt informatie over programma's en doelen. Shell valt op door een goede prestatie: de onderneming heeft beleid op het gebied van klanttevredenheid en rapporteert hierover via verschillende kanalen.

De prestaties van de Nederlandse ondernemingen in Europees perspectief

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt tussen de prestaties van grote beursgenoteerde ondernemingen in Europa op het terrein van duurzaam ondernemen. Deze vergelijking is gebaseerd op een bestand van 285 ondernemingen, gevestigd in vijftien Europese landen, waarvan ratings zijn gemaakt. Het bestand dekt circa 95% van de totale marktkapitalisatie van de FTSE Europe Index. De ratings zijn voor de vergelijking per land gegroepeerd en vervolgens zijn per land gemiddelden berekend. Landen met minder dan tien onderzochte ondernemingen zijn in verband met de betrouwbaarheid uit het bestand gehaald, waardoor negen landen en 270 ondernemingen overbleven. De landen-gemiddelden zijn onderling vergeleken.

TOTAALSCORE

De gemiddelden van de totaalscores zijn in figuur 8 weergegeven. Achter het land is steeds het aantal meegewogen ondernemingen in dat land weergegeven. In het bestand zijn 18 van de

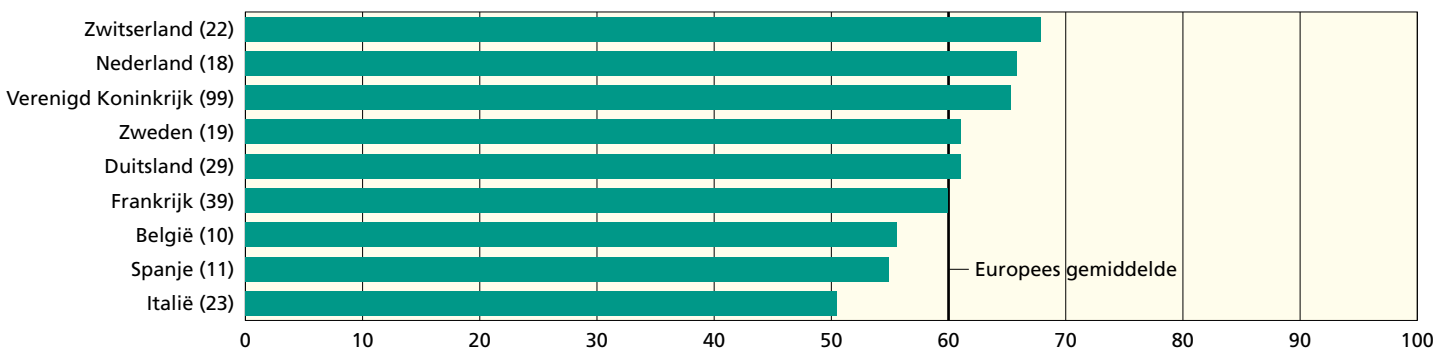
duurzaam ondernemen. Theoretisch hebben relatief grote ondernemingen meer middelen om hun duurzaam ondernemerschap in te vullen. Er bleek echter geen statistisch verband tussen de twee grootheden te bestaan.

SCORE PER THEMA

In figuur 9 zijn de gemiddelden per thema weergegeven. De landen zijn in de figuur gerangschikt naar de hoogte van de totaalscore (zie figuur 8). Hierbij moet de opmerking worden gemaakt dat op de totaalscore een landen- en sectorcorrectie is toegepast, waardoor de deelscores niet zonder meer kunnen worden opgeteld tot de totaalscore.

Bij het thema werknemers nemen de Nederlandse ondernemingen een lage, achtste plaats in. Dit is het gevolg van in het algemeen matige prestaties over de gehele linie van onderwerpen die bij dit thema aan de orde komen. Alleen Italiaanse ondernemingen scoren gemiddeld nog lager.

Figuur 8. Gemiddelde per land van de totaalscore van de daar gevestigde grote ondernemingen

24 AEX-bedrijven, die in de voorgaande hoofdstukken werden vergeleken, opgenomen. De Nederlandse ondernemingen doen het in vergelijking met de Europese ondernemingen zeer goed: gezamenlijk zijn ze goed voor het op één-na-hoogste landengemiddelde. Italië, Spanje en België scoren duidelijk onder het gemiddelde van alle Europese ondernemingen.

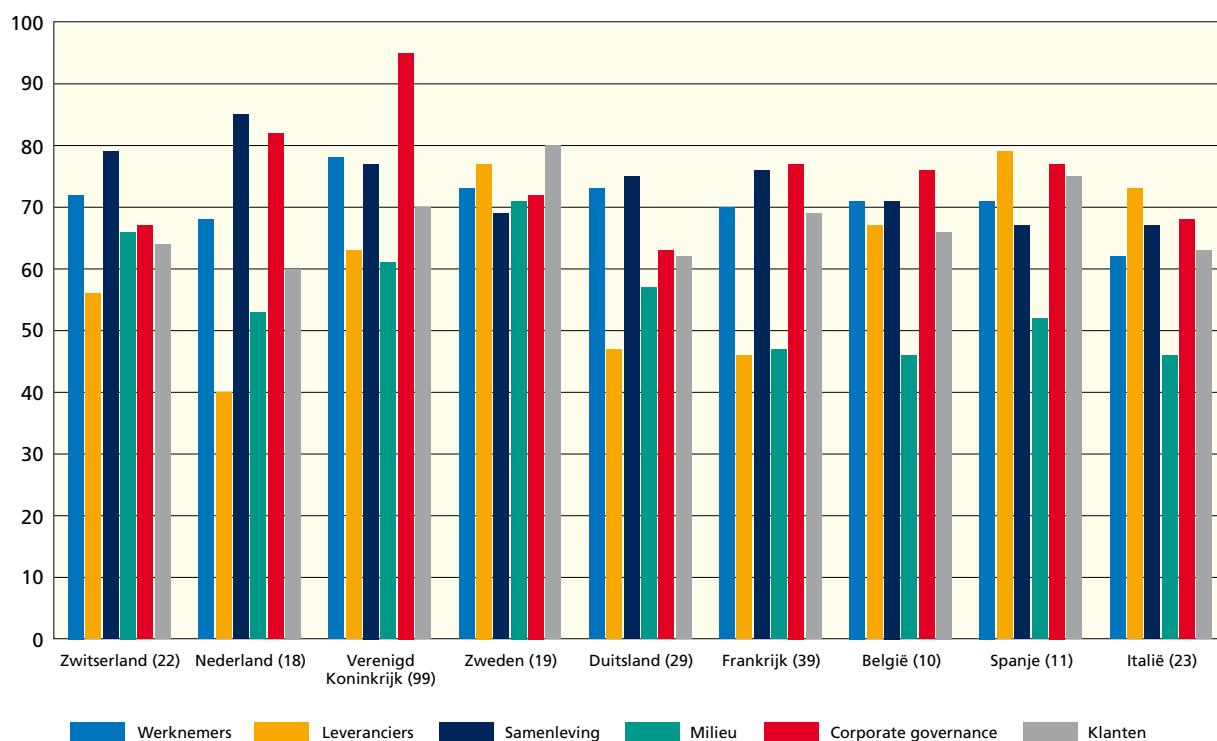
Met behulp van het bestand van 285 Europese ondernemingen is nagegaan of er een verband bestaat tussen de marktkapitalisatie van een onderneming en de prestatie op het terrein van

Bij de thema's leveranciers en klanten staat Nederland op de laatste plaats. In de betreffende themahoofdstukken is geconstateerd dat er bij de Nederlandse ondernemingen weinig aandacht voor dan wel openheid over deze thema's is. Dit vertaalt zich ook in Europees verband in een gemiddeld lage score.

Bij het thema samenleving staan de Nederlandse ondernemingen daarentegen op de eerste plaats. Dit wijst erop dat de ondernemingen in andere landen minder goedgeefs zijn, of vaker betrokken zijn in maatschappelijke controverses.

Figuur 9. Gemiddelde score per thema per land

De gemiddelde score bij het thema milieu bevestigt wat al eerder werd geconstateerd. De top van het Nederlandse bedrijfsleven presteert ook in Europees verband matig op dit terrein.

Bij het thema corporate governance staan de Nederlandse ondernemingen op een derde plaats, na het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Hierbij moet worden opgemerkt dat de plaats op de ranglijst voor een belangrijk deel wordt bepaald door de richtlijnen die overheden opstellen voor corporate governance en dat hier aanzienlijke verschillen tussen kunnen zitten.

Conclusie

De AEX-ondernemingen kunnen nog veel winst boeken waar het gaat om het monitoren van de eigen prestaties op het gebied van duurzaamheid. Er zijn maar weinig ondernemingen die gegevens over de resultaten van hun inspanningen verzamelen en openbaar maken. De totaalscore van de AEX-ondernemingen loopt sterk uiteen en laat een grote middengroep zien (met 15 ondernemingen).

Opvallend is dat in vier van de zes door DSR onderscheiden duurzaamheidsthema's het verschil tussen de hoogste en de laagste score per onderneming groot is. De grootste verschillen, van bijna 70%, worden gevonden bij de thema's milieu en klanten. In beide gevallen geldt dat de topscoorders een geavanceerd milieu- of kwaliteitssystem hebben en daar transparant in zijn. De laagst scorende ondernemingen verstrekken geen informatie en beschikken niet over een publiekelijk beleid. Ook bij de thema's werknemers en leveranciers zijn de verschillen aanzienlijk. Dit wordt mede veroorzaakt door de geringe aandacht voor fundamentele arbeidsrechten en een weinig pro-actief personeelsbeleid.

De verschillen tussen de AEX-ondernemingen op de thema's corporate governance en samenleving zijn minder groot. Qua corporate governance onderscheiden de meeste AEX-ondernemingen zich niet van elkaar. Bij het thema samenleving is dit eveneens het geval, wat samenhangt met het feit dat de meeste ondernemingen in relatieve zin (ten opzichte van ondernemingen buiten de AEX) niet of nauwelijks betrokken zijn bij controverses.

In Europees verband scoren Nederlandse ondernemingen een tweede plaats. Dit vindt plaats ondanks relatief lage scores op de thema's leveranciers en klanten en een gemiddelde score op het thema milieu. Vooral op het thema samenleving scoren de Nederlandse ondernemingen relatief goed.

DSR heeft het voornemen om elk jaar de state-of-the-art omtrent duurzaam ondernemen bij de grote beursgenoteerde ondernemingen te onderzoeken en te analyseren. Dit onderzoek richt zich op de ondernemingen in de AEX. Vervolgonderzoek zal ook de middelgrote ondernemingen nader onder de loep nemen (de zogenoemde AMX-bedrijven) en/of een bepaald thema nader uitdiepen.

Dutch Sustainability Research

Dutch Sustainability Research (DSR) is opgericht in januari 2002 en richt zich op het verzamelen van betrouwbare informatie over de duurzaamheid van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen aan de hand van een gestandaardiseerd format. DSR levert eenduidige bedrijfsprofielen die internationaal door tientallen institutionele beleggers en financiële instellingen worden gebruikt.

DSR is aangesloten bij de SiRi Groep (Sustainable Investment Research International, www.sirigroup.org), een mondiaal netwerk van onderzoeksinstellingen op het gebied van duurzaam beleggen. DSR beschikt via de SiRi Global 500 database en aanvullende bronnen binnen de SiRi Groep over duurzaamheidsinformatie van meer dan 2.000 buitenlandse ondernemingen.

DSR biedt een drietal producten:

1. SiRi Global 500 Database
2. Rating (maatwerk)
3. Maatschappelijke ontwikkelingen

SiRi Global 500 Database

Het kernproduct van DSR bestaat uit een digitale database, de SiRi Global 500. In deze database zijn duurzaamheidsprofielen opgenomen van circa 600 grote beursgenoteerde ondernemingen in de hele wereld.

DSR maakt een duurzaamheidsprofiel op basis van openbare verslaglegging van de onderneming, bijvoorbeeld uit een jaarverslag of website. Daarnaast maakt DSR gebruik van informatie van maatschappelijke organisaties (circa 300 NGO's), internationale instellingen, media, overheden etc. Indien de onderneming daarmee instemt, wordt er tevens een actieve dialoog gevoerd. De profielen worden samengesteld aan de hand van de SiRi Data Entry Guide, een handboek dat wereldwijd door onderzoeksinstellingen van de SiRi Groep wordt gebruikt. Dankzij de richtlijnen in dit handboek kan de duurzaamheid van ondernemingen internationaal worden vergeleken. Het profiel, dat ieder jaar wordt herzien, bevat acht onderwerpen:

1. Algemene bedrijfsinformatie;
2. Maatschappelijke betrokkenheid;
3. Corporate governance;
4. Klanten;
5. Werknemers;

6. Milieu;
7. Toeleveranciers en mensenrechten;
8. Controversiële bedrijfsactiviteiten.

DSR onderzoekt deze onderwerpen op transparantie, beleid, management en prestaties. DSR past een Quality Management System (QMS) toe dat verplicht is voor alle SiRi-leden. De richtlijnen van het QMS hebben betrekking op het researchproces en de rapportage van de resultaten.

RATING (MAATWERK)

DSR interpreteert de duurzaamheidsprofielen aan de hand van circa 225 onderwerpen in circa 50 subthema's. Aan de hand van door de klant vastgestelde gewichten en criteria beoordeelt DSR de profielen. Deze beoordeling is een half-product: DSR geeft hiermee een oordeel over hoe een onderneming binnen zijn bedrijfstak scoort op een aantal duurzaamheidsindicatoren op het gebied van milieu, sociale samenleving en transparantie, maar geeft geen beleggingsadvies. De beoordeling is een hulpmiddel bij de selectie die klanten maken. De klant beslist zelf, aan de hand van eigen selectiecriteria, in welke onderneming wel en in welke onderneming niet wordt belegd. Iedere klant profileert zich op deze manier met zijn eigen visie op duurzaamheid terwijl de onderliggende feiten gelijk zijn. Als percentage van de totale marktkapitalisatie binnen een index, dekt DSR met haar ratings circa 98% van de FTSE Eurotop 300, 95% van de MSCI Europe en 76% van de MSCI World Index.

MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN

DSR verstrekt gespecialiseerde achtergrondinformatie over ontwikkelingen en discussies rond duurzaam beleggen en maatschappelijk verantwoord ondernemen. De financiële sector blijft zodoende op de hoogte van belangrijke issues op sociaal en milieugebied.

INITIATIEFNEMERS

Dutch Sustainability Research BV is in januari 2002 opgericht door Triodos Bank, pensioenfonds PGGM en MeesPierson, de private bank van Fortis.

Voor meer informatie over de producten van DSR kunt u contact opnemen met Marcel Jeucken, accountmanager institutionele relaties, via telefoon 030 694 26 18 (direct). www.dsresearch.nl

Triodos Bank

Mees Pierson

Dutch Sustainability Research

Dutch Sustainability Research
Griftlaan 4
Postbus 55, 3700 AB Zeist
Telefoon 030 694 26 00
Fax 030 693 65 66
www.dsresearch.nl